

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *J. Nilsson*
 Härad: *Agulunds hd.* Adress: *Tristad.*
 Socken: *Tisreum en.* Berättat av: *H. P. Johansson*
 Uppteckningsår: *1936.* Född år *1872* i *Björkmossa by*

Uppteckningen rör *Storbänk*
Stens beredning.

Skriv endast på denna sida!

47 sid.

5058

1
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den tvoudrabeliga intornstens
hake man är sken. Gulderna
är i allmänhet kunnat vara
på arbestningen är sin jord.

Sken utgjordes av svart-
mylla. Någon leijord finns inte
i trakten. Det växer ungefär
lika bra överallt. För förigt
finns det ju bara en sorts
jord.

Nått och mossor marker har
man blott i mycket ringa ut-
sträckning sålde.

På grund av att gårdarna
är så små i dessa trakter, så
har man skog till bara till
husbehov. Någon användes ju även

-2-
5058

2
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

till betesmark.

De vanliga odesslagens förs.
sig, hvore och vete till hus-
behov. Korn odles nu mycket
lite. Mandrisid: Korn och hvore
vilket odles förderligt och
klöver. — Rågen går mycket bra

Skiftesbruk har varit det
vanliga så långt tillbaka som
minnsegrens minns.

Första året odlades råg

andra " " hvore, potatis el.
roro.

Tredje " " hvore

Fjärde " " vicker eller
låg jordas i helbiäda.

- 3 -
5058

3
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Alten jordslag et skogsmarker
ting och tejen som upprämed
finn vandra med gäddgä-
der av trä eller sten. Det all-
minneste är trägäddgädder
med nästan horisontella lig-
gende slenor. På dessa gäddgä-
der upprädes för att kunna
bestämmas och komma in på
icke löppliga områden.

Gödder finn ställ och fåhas
tillverkat. Däremot upprä-
der aldrig gödder finn fällor
och tejen et. utmärker. Gödd-
ting på så sätt, att bestäm-
ningen ännu en viss tid på
ett område, har aldrig förekommit.

Skriv endast på denna sida!

- 4 -
5058

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Höllen förlas ut en ställ och
fähus två gånger om dagen,
morgon och kväll.

De fäskötterna får gödsla
tjuga toor hela vintern för
att tas ut, när fjern släpptes
på vintern. De förlas den direkt
ut på isen. Det var huvud-
sakligen potatis, som gödsla-
des med fågödsel. Den användes
ble mycket god åras.

Högöden lades i en gödsel-
stad, som så vite möjligt
låg på ledugårdens nord sida.
Gödselstaden packades hårt. Den
låg under den himmel och
hade sålunda något skydd omkring.

-5-
5058

5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man skilde inte på spillningen
från olika djur utom blandade
allt sammans i gödselstaden.

Man när det, som i det före-
gående uttalats, gädder spill-
ning efter får, vilken bördes
dräkt ut på den för potatis
orsakda sken.

Det har aldrig förekommit,
att man köpt gödsel. För och
en hade tillräckligt för eget
bruk.

Jonv stö användes i stall
och ladugård oftast förvaktis.
Man när använde även kalv
och grönis. Stammen brukades
så ofta skivas i huskelremskinn

gillt under. 1 1/2 den. Cingel. Men
 det hände också, att den lades
 ut som den var. Huvudet var
 också fint. Hov användes mycket
 sällan. — Med skövt svärg
 man först och främst att
 hålla tyst och rent hos bea-
 turen. Men skövt säger ju till
 sig minns, och på så sätt
 skades gödselområdet.

Sten och även diskvatten
 födes vanligtvis ut på gödsel-
 ställen.

Stenar brukade även ses
 i tunnorna och sedan så ut
 på åkarna eller ingravarna.

Födelaktigast svärgs att

- 7 -
5058

7
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fön ut gödseln på hösten. Då
födes det mesta ut, och plöjdes
med. Men om isen var belägen
långt ifrån gården, händer
det, att man frädes ut gödseln
vintertid. Den lades upp i
en hög och överfickes med
is för att förhindras utlo-
ring. Sedan spreds den strax
före sädden. Det händer även
ibland, att man spred ut
gödseln på snön vintertid
Men brukade även bräda ut halm
över isen och sedan plöja med
den. Det var snällertid rätt
svårt att få med den ordent-
ligt. När man spred ut gödseln

5058

8

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

— 3 —

på snön fick man emellan-
tid seltid råka med den
färan, att det skulle kunna
gå ut mycket vid häftigt
mildväder.

Gödseln födes ut på åkorna
i en gödseltärra el. i en
vagn med o. k. gödseltäck.
Det väntade under på se-
nare tid blivit det vanligaste.
Bar ut gödseln gjorde man
inte.

Vid fredandet av gödseln
särskilt bevarade man den be-
hjärliga. Gödseln töndes ut o.
sades upp i mindre högar, som
sällan spredes.

5058

9
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Till arbetet med gödseln använde man sig av gryn och några gånger turka och så sänder "bekoma" med.

På potatislandet inte var gödslet på hösten, så "brändes" gödseln med med åren på åren. Detta gödslet även av. Uttrycket ett åren med gödseln innebär, att man först plöjde ett åkerfält med åren och där efter gödslade i åren. Sedan plöjde man fället med samma redskap några fast än årens åren de gamla åren. På så sätt blev gödseln

5058

ner i jorden.

Det tycks inte ha hört till
venligheten, att man gjorde
komposter.

För frigt använde man kalk
att förbättra jorden med. Kel-
ken fick man från Osterjöt-
land. Mågel och käng finnes
inte i landet.

När man byttit upp sten
bildades ofta stora hål efter
stenarna. Till att fylla dessa
hål använde och användes man
dyjord.

Man torde man ut halva
på sken och brände den. Askan
spreds ut.

-11-
5058

Diemot hade min sagesman ald-
rig hört tala om, att timmer
bränts på ekarna för att
skaffa saka till gödning.

Österning

En äldre österning yttrade min
sagesman: "Här är så kuper-
at, så här kommer vattnet i
allmänhet bort av sig självt."

När man sitt på hösten
kör man vattenfäror här och
där med ett sidor. Vinnerna
"sättes" inte så många båda-
na färor som för i världen.

På vissa ställen ser det
emellertid nödvändigt med

5058

12
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

dikens för att få jordens torr.
 Dikens teles så, att fältet el.
 åker uppdelades i tegar.
 Några särskilda diken för att
 vleda ångvattnet gjordes inte.
 För åkeren uppfördes på lämpliga
 ställen tvän som här.

Dikning och reparation
 av diken förlöps på åkeren
 lag i träda. Turan slättna.

Dikningsredskap: spade,
 "stäng" (järnspett) och korp. Hesta
 klo användes man en vanlig
 spade, men ibland också s. k.
 dikensspade (se fig.). Dikenplog
 el. mulleskopa hade man några
 men inte hört talas om.

*
Vår mullskoppar sig i byn Nää-
kelöpn. Den användes till att
läsa bort den jord, som kastats
upp, då diken grävdes. Vidare
hade den användning vid so-
skapning av gödsplaner etc.
Den var utgård med hänt. I
den mullskoppar passas stora sten
nya till.

5058

De öfriga dikerna som måste
hela undas i bottnen.

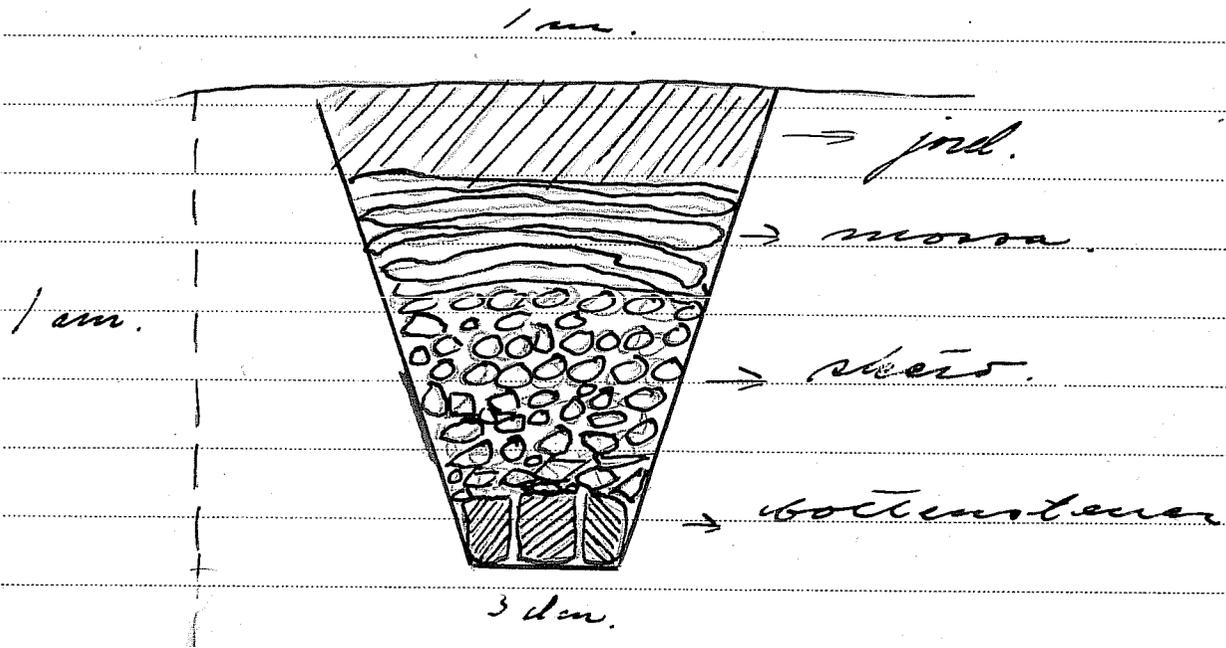
På nosen lade man upp
ett kvardike som slogs
dike. I detta ingår de
o. b. tegdikerna. Dikerna så
skallas inte. När det "gott"
igen, fick man gå ut det
igen.

Täckdikering har förekommit
mit så länge min sällsamt
minns. Täckdikerna lades med
sten eller trä (trästänger).
Det skall vara omk. 1 m. bred
upptill och omk. 3 m. ned-
till. I bottnen sättes flata
stenar / om det går ut en sten-

5058

15
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fäckdike), rätt bunn. Tre
stycken bekladda vara lagor.
(Fäckdikets djup var under 1 m.)
Bunnen bestod af flera skikt
skär. Sedan ett lager mossor
och slutligen jord (se skiss)

Rot tres först på senare tider
förjet, användes, men ännu
i mycket ringa utsträckning,
och allmänhet dikade även
sina åkallager själs, men vid
större arbeten märks man na-
turligtvis använda Lejd tufft.

Det fanns också sådana,
som hade dikning till spe-
cialitet. Vad man fick be-
tala sådana för undikning,
kände min sagesman inte till,
eftersom han alltid lagt upp
sina dikens själs. Men revo-
ning hade han fått betala
10 räl fannen för. Efter kubik-
mestall räknade man inte.

- 17 -
5058

17
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jordens bearbetning skedd
med fickjerp av lagare (utan
i vissa fall av ovedjbrak)

Vändskap var plog och
sides, samt olika slag herren Pult.

På förtan användas man
plogar att bota jorden med,
ploga med gödsel.

Vid potatisätning be-
gynas sides. Dikarna är
man sin rovor*. Så rovor på
"drill" går till så, att man
först bota jorden med sides. Se-
dan bultas allsmannen. Där-
efter går på kammen, och efter
man står bultar.

* Även o. b. drillplog

Bilder

Allt videt har bara köras färd
i jorden. Denna sändes inte. Den
dalen, som går i jorden kallas
myllet. Detta var oftast skott
med järn. För öfrigt var allt os
sär.

-19-

5058

Plog sänder jorden. Den jord-
gända delar ballas till.

19

LUNDS UNIV,
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

5058

20
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I jordbruksarbetet användes
hästar, stear och kor som dra-
gere. Stenar finnes åtkilliga,
samt kör med stear och kor
i bygden.

Vid plöjning med plog fick
man i allmänhet ha två dra-
gere. En man skötte både
dragere och plog. Det före-
kom inte, att kvinnor plöj-
de.

Födselstad

- 21 -

5058

21
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

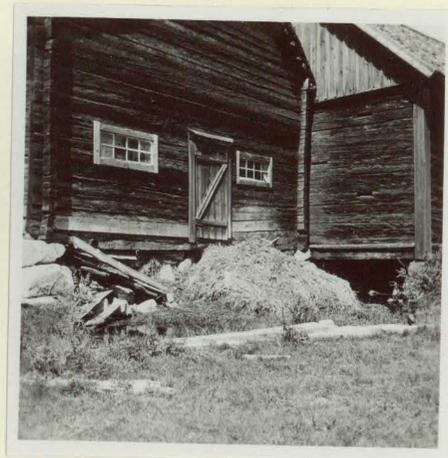

Foto: F. Andersson Öfver: August Andersson, Hög-
Skriv endast på denna sida! rula, Visserman.

5058

Färdsläpp av
trä i Östergötland

Foto: Folke Andersson.

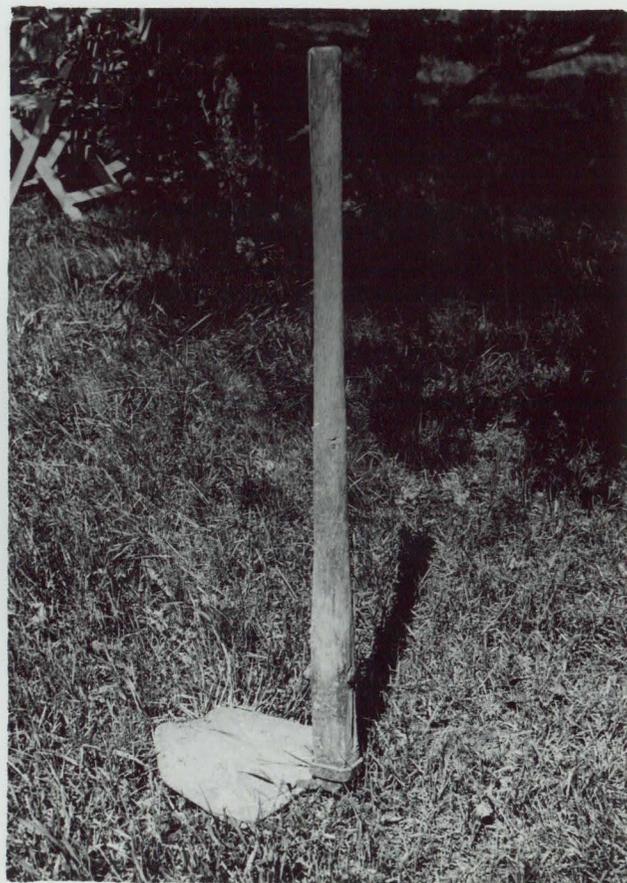
Skriv endast på denna sida!

Ägare: Sjöen, Stenbooga s.m.
Östra hd.

"Flåhaska"

-23-

5058

23
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Foto: F. Andersson.

Ägare: Birger Ribert, Vä-
sköping, Västernorrland.
Skriv endast på denna sida!

Rider

5058

24
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

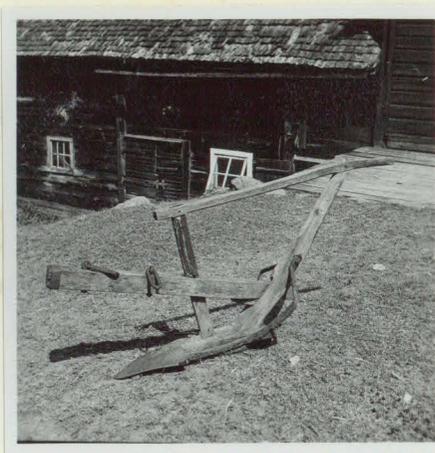

Foto: F. Andersson.

Ägare: H. P. Johansson, Hessel-
lid, Viserum.
Skriv endast på denna sida!

"Mylländer"

-25-
5058

25
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

Foto: F. Andersson.

Ägare: Birger Ribert, Väke-
Skriv endast på denna sida! Corp, Västerås.

-26-
5058

Stängårdens
arbete för
kor el. olar.
som "draj-
ka"

26
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

a.

b.

Foto: F. Andersson Örens: Muggvint, Örnjule by, Göttdal.
Skriv endast på denna sida! Wiserum.

Platz:
"Süllplatz"

-27-

5058

27

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Foto: F. Andersson.

Ägare: Birger Ribut, Kläke
Skriv endast på denna sida! topp, Visevans.

5058

Plog
"Drillplog"

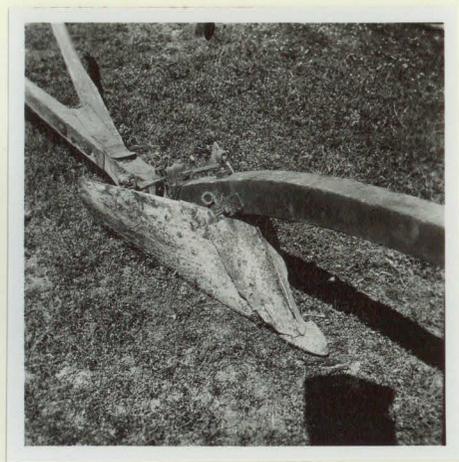
28
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Foto: F. Andersson

Ägare: Birger Ribest, Hä-
lsjö, Söderman.
Skriv endast på denna sida!

-29-
5058

Plog
"Drillplog"
(Deltalj)
Skivorna
kunna vridas
inåt o. utåt.

29
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

Foto: F. Andersson.

Ögse: Birger Ribert, Kläcker-
torp, Västerås

Skriv endast på denna sida!

Flätters
Hammar

- 30 -

5058

30

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

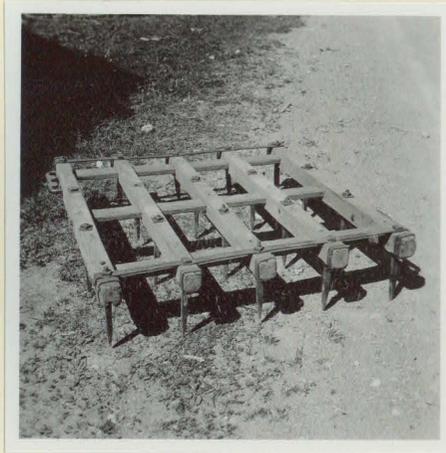

Foto: F. Andersson. Ägare: Bergqvist. Ösjöby, Sön-
Skriv endast på denna sida! del. Vissman.

"le huv"
"jäckhuv"

-31-

5058

31
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Foto: Folke Andersson.

Ejare: Birger Ribert, Kläke-
torp, Västerås.

Skriv endast på denna sida!

"Inokhav"

5658

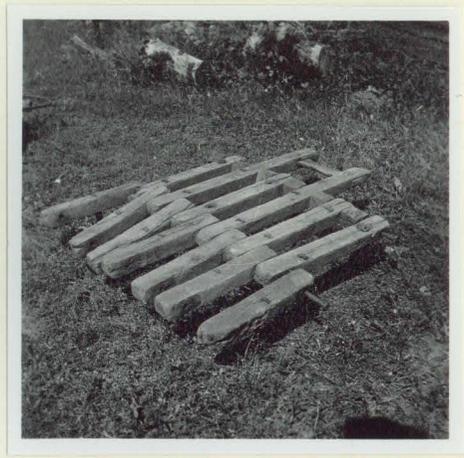

Foto: F. Andersson.

Ägare: Birger Ribert, Väike
Skriv endast på denna sida! Örn, Nisserum

5058

"Potatisherd"
"Träpinnakerd"

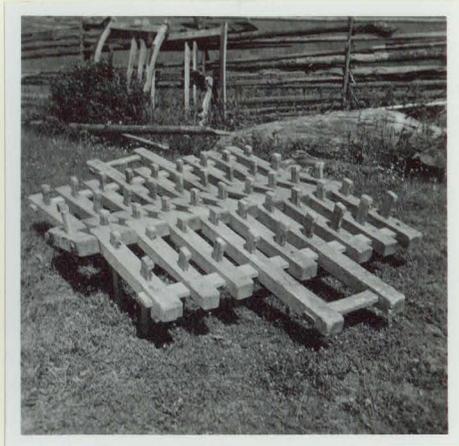

Foto: F. Andersson. Ögon: Birger Ribert, Kåke-
Skriv endast på denna sida! top, Viseium.

Tremylleherov

Foto: F. Andersson.

Ägare: N. P. Johansson,
Skriv endast på denna sida! Hårsellid, Västerås.

"Mjll-hera"
"Tennmylleärder"

Foto: Kolbe Andersson.

Ägare: Birger Ribert, Må-
Skriv endast på denna sida! Katrup, Visnum

5058

"Hadd"

Mya skaklar
sundar. Den
som kör byrken
ofta stå på stad-
den.

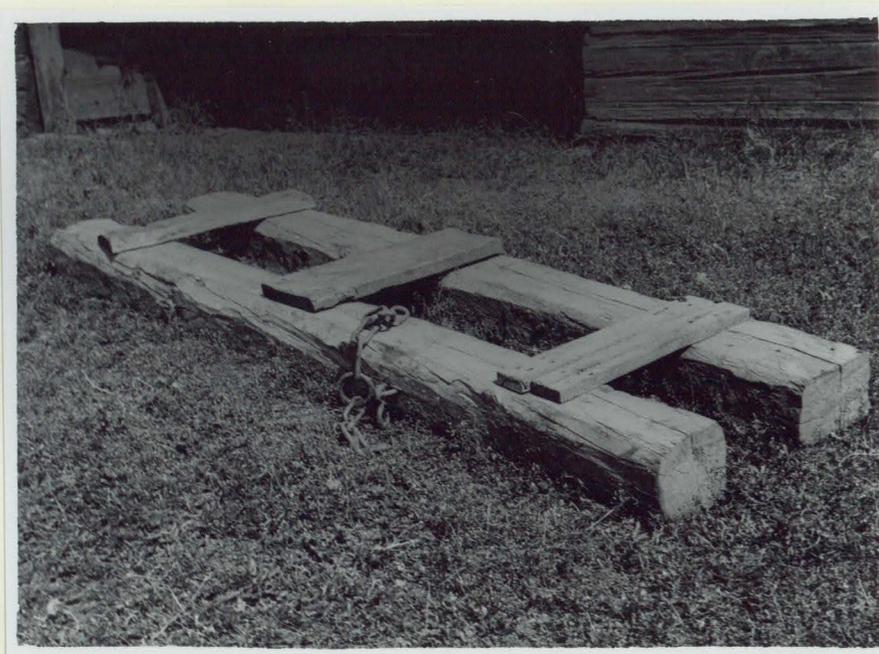

Foto: F. Andersson.

Skriv endast på denna sida!

Ägare: Birger Ribert
Vilhelmsborg, Vise-
rum.

-57-

5058

Bull av
trå

Foto: F. Andersson

Plac: Biggs Ribut, Klå
Skriv endast på denna sida! Utorp, Vänerum

Bult

-38-
5058

38
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Foto: F. Andersson. Ägare: Bezzvint, Ösjöla by, Sten-
Skriv endast på denna sida! del. Wistnerum

Äker med
små godsdel-
högar, som
se "Gres."

-39-

5058

39

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Foto: F. Andersson. Ägar: Bergqvist, Ösjögle by, Brändel,
Wisserum

Skriv endast på denna sida!

Födelsens breddes.
(Midnattens-
någ skall nås)

-40-
5058

40
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Foto: F. Andersson. År: 1892. Östergötlands län, Gårdal
Skriv endast på denna sida!

På väg till åkeren för att plöja med gödsel.
Kor som drager ("dräjkorna"). Släpkälke
med plog på.

5058

Foto: F. Andersson. Ställe: Bredgårst, Örsjöle by, Gröndal
Skriv endast på denna sida! Visseraw.

⁻⁴²⁻
Hödsåden plöjes ned med flög. Dragare. kör.

5058

42
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Foto: F. Andersson Bjärn: Bergsvik. Östergötland, 1907 -
Skriv endast på denna sida! del avserum.

⁻⁴³⁻
Höddeln plöjes ned med plog. Dragare: kor.
5058

43
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—♦—

Foto: F. Andersson.

Skriv endast på denna sida!

Detalj av
i old.

- 44 -

5058

44

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

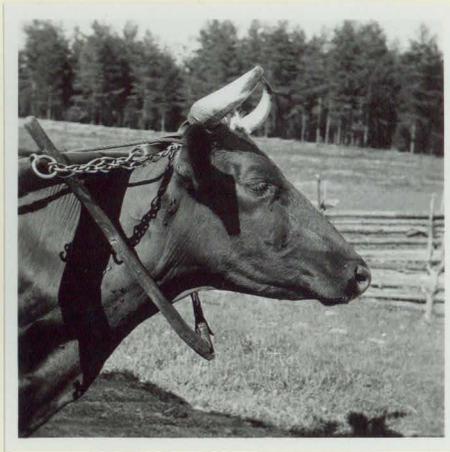

Foto: F. Andersson. Ägare: Bergqvist, Örnjögla by. Strömdal
Skriv endast på denna sida! Wirsén

5058

*Spirdikar ut-
lymnande i
abrospordike.*

45
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
—*—

*Foto: F. Andersson. Ägare: Bergqvist. Örnjögla by, Hön-
Skriv endast på denna sida! del, Hön.*

Späddike
i mossmark.

5058

46
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Foto: F. Andersson, Typ: Buggvård, Östergötlands län, Träddal
Skriv endast på denna sida!

Bro över tåg-
dike.

-47-
5058

47

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Foto: F. Anderssons.

Skriv endast på denna sida!

Stjärnsåsa by, Vir-
seum.